Şehzade Mustafa
(1516 – 1555)

Kanunî Sultan Süleyman'ın büyük şehzadesidir. 1516'da doğdu.

İlk olarak Saruhan valisi olan şehzadeye, 1540'ta Amasya valiliği verildi.

Bu dönemde Amasya, Sivas'tan ayrıldı ve bağımsız bir vilayet oldu. Çorum, Canik (Samsun) ve Şarki Karahisar (Giresun) sancakları Amasya vilayetine bağlandı.

1542'de Amasya Kadısı Cemâleddin Mehmet Çelebi, şehzadenin baskısına dayanamayıp istifa etti ve yerine Müeyyed-zâde Abdulhayy Efendi kadı oldu.

Şehzade Mustafa, edebiyata oldukça ilgi duyan bir şehzadeydi. İlim erbabı ve şairlerle bir araya gelip onlarla sohbet etmekten zevk alırdı. Şehzadenin nişancısı, muhasibi, divan kâtipleri gibi kendisine yakın üst yönetiminin birçoğu şairdi.

Ancak şehzadenin müsrifliği dikkat çekiciydi. Bunun üzerine 1546'da Kemâleddin İbrahim Efendi, şehzadenin yaptığı israfları tenkit eden "Masârif-i Beytü'l-Mal" adlı eserini yazıp şehzadeye sundu. Şehzade, kendisini uyardığı için, şaire iltifatlar edip onu ödüllendirdi.

1549'da Sultan Süleyman İran harbine giderken Sivas'a geldi. Şehzade Mustafa da Sivas'a gidip babasıyla görüştü ve padişahın izniyle geri döndü.

1551'de İran'ın kışkırtmasıyla İran üzeri gelen Garcüler, Erzurum'a saldırıp beylerbeyi Musa Paşa'yı şehit ettiler. Şehzade Mustafa oldukça üzüldü. Şehzade, Gürcülerin saldırılarını anlatan bir mektup yazarak gönderdi. Sadrazam Arnavut Rüstem Paşa, bununla ilgilenmedi.

1552'de İranlı eşkıyalar sınırı ihlal ederek yağmaya başladılar. Şehzade Mustafa, bunları ayrıntısıyla Rüstem Paşa'ya yazdı; yardım edilmesini istedi. Ama buna da cevap alamadı.

1553'te İranlılar Kerbela Vakasının yıldönümünde sınır köy ve kasabalarda matem töreni düzenlediler. Bu törenler sırasında yağmalar yaşandı. Bu durum şehzadeyi huzursuz etti. Bunu da acıklı bir mektupla Sadrazam Rüstem Paşa'ya bildirdi; ancak sonuç yine değişmedi.

Sivas beylerbeyi olan Ahmet Paşa, Amasya'da Şehzade Mustafa'yı ziyaret etti. 1554'te Şehzade Mustafa, kızı Fatma Sultan'ı Ahmet Paşa'yla evlendirdi. Bu evlilik Rüstem Paşa'yı şüpheye düşürdü. Şehzade Mustafa'yı babasının gözünden düşürmek için uğraş vermeye başladı. Önceki mektupların birinden bile padişaha söz etmemesi de bu gözden düşürme çabalarının sonucuydu.

Rüstem Paşa, Şehzade Mustafa'nın isyan hazırlıkları içinde olduğu, bunun için de Ahmet Paşa'yı yanına aldığı ve onu teşvik ettiği haberlerini yaymaya başladı. Sonunda Kanunî'yi de buna inandırdı. Şehzadenin idamına ikna etti.

Olay çıkmaması, şehzadenin sessiz sedasız idam edilmesi için de bir plan yaptı. Padişah, İran seferi ilan edecek ve Şehzade Mustafa'yı da ordusuyla beraber davet edecek, şehzadenin, babasının yanına gururla girmesini başka türlü yansıtarak idam edilmesini sağlayacaktı.

Şehzadeye İran Seferi haberi ulaşınca, babasının gözüne girmek isteyen Şehzade Mustafa, kırk bin kişilik ordusuyla Amasya'dan ayrıldı. Kanunî de Üsküdar'dan hareket etti ve Karaman Ereğlisi'nde "Ak Oyuk" denilen yere geldi. Şehzade de oraya ulaştı. Şehzade, babasının çadırına girince, içeride bulunan Zal Mahmut adlı cellât, şehzadenin boynunu vurdu. Şehzadenin mîr-âhûru ile birkaç hademesi de asıldı. (1555)

Şehzade Mustafa'nın Süleyman Çelebi adlı şehzadesi de Amasya'da boğulup Şehzâdegân Türbesine defnedildi. Şehzadenin kızları Fatma Sultan ile Raziye Sultan da İstanbul'a götürüldü.

Şehzadenin idamıyla boş kalan Amasya Sancağı, tekrar Sivas'a bağlandı.